GAZETA KRAKOWSKA

Nro 77.

Z KRAKOWA DNIA 24 WRZESNIA 1820 ROKU W NIEDZIELĘ

Z Warszawy d. 15 Września.

Dnia 13 b. m. rozpoczął Seym Królestwa Polskiego czynności swoie, w porządku przepisanym w Programmacie umieszczonem w przeszłey Gazecie naszey. Pośpieszamy z umieszczeniem naprzód Mowy Nayiaśnieyszego Pana, miancy z Tronu w ięzyku Francuzkim do obu Izb połączonych.

REPREZENTANCI KROLESTWA POLSKIEGO!

Po raz drugi pośród Was stawaiąc, prawdziwego doznaię zadowolnienia; i miło Mi iest powtórzyć, że zgromadzaiąc Was w tem kole, powołuiąc Was do uczestnictwa w utrzymaniu i rozwinięciu narodowych Waszych Ustaw, idę za natchnieniem serca Mego, uiszczam naydroższe życzenie Moie.

Skutkiem będąc ufności iaką w Was położyłem, Ustawy te utwierdzą się przez ufność iaką Wy położycie we Mnie.

Nadaiąc Wam one, było celem Moim połączyć władzę Monarszą z pośredniczemi władzami, z prawami towarzystwa i z korzyściami sprawiedliwie mu należącemi.

Związek takowy uważam za koniecznie potrzebny, lecz aby się stał trwałym, wymaga pomocy, bez którey wszystko na tym świecie wyradza się i upada.

Nie zapominaymy, iż Ustawy są ludzkiem tylko dziełem, iż tak iak ludzie, potrzebuią podpory dla słabości, sumienia przeciwko błędom i że, równie iak ludzie, znayduią iedynie tę podporę, to sumienie, w Chrześciańskiey moralności i w iey Boskich prawidłach.

Pozostaliście Polakami, nosicie to zaszczytne imie, lecz iak iuż Wam dawniey wspomniałem, zastósowanie zasad tey dobroczynney moralności, zdołało iedynie powrócić Wam tak chlubną swobodę. Trzymaycież się więc także z Waszey strony tych zasad zbawiennych; czerpaycie z nich tę dobrą wiarę iaką one Wam przepisuią tak względem Was Samych iak i względem drugich, czerpaycie z nich tę miłość prawdy, która prawdy tylko szuka, prawdy tylko słucha, prawdą tylko przemawia, a wtedy skuteczną Mi będziecie pomocą w ustaleniu dzieła odrodzenia się Waszey Oyczyzny.

Wyrzekłem przed Wami słowo prawdy; gdyż iey samey od Was żądam: pragnę ią z ust Waszych poznać, mówcie ią szczerze lecz oraz spokoynie i z życzliwem sercem.

Skoro iey szukać będziecie w rzeczach a nie w próżnych zaciekaniach, skoro o położeniu Waszem sądzić będziecie według świadectwa wypadków a nie podług teoryy, do których się dziś odwołuie iuż upadła lub rodząca się dopiero wyniosłość, wtedy Wam się ta prawda w całem swem ukaże świetle. Wtedy nareście zdania Wasze nosić będą na sobie cechę prawdy, kiedy maiąc iedynie na myśli ważne Sprawy Wam poruczone, a odrzucaiąc z pomiędzy obrad Waszych, zapalczywość, odrębne względy, widoki osobiste, podniesiecie się do wysokości dostoynego powołania Waszego.

Wtedy to dopiero dopełnicie obowiązku Waszego. Teraz Ja z moiego się wywiążę.

Ministrowie Moi wystawią Wam obraz wszelkich urządzeń organicznych i administracyynych, przedsięwziętych i wykonanych w dwuletnim czasu przeciągu. Miło Wam zapewne będzie przekonać się o wynikłem z nich dobru, w porównaniu onego z nieszczęściami, których ślady, ieszcze głębokie, zagładzić należało. Może żądza osiągnienia celu tego, przyczyną się stała, że nie zawsze się trzymano drogi przepisaney porządkiem, iaki z upodobaniem postanowiłem: może też zbieg naglących zarazem potrzeb, pomnożył ogół wydatków iakich też potrzeby wymagały. Chęci się iednak Moie nie zmienią i stałą wolą iest Moią, ażeby na przyszłość, raz postanowione prawidła, ściśle były zachowywane i ażeby możność Kontrybuentów z iak nayświętszą ochranianą była bacznością.

Przedstawione Mi przez Was życzenia, na rzeczywistą były wzięte uwagę. Dowiecie się iak onym się stało i stać się ieszcze będzie mogło zadość, oraz dla czego wypadło spełnienie niektórych odroczyć lub od onegoż odstąpić. Pomiędzy życzeniami iakie rząd skwapliwie przyiął, mieszczą się prawa których proiekta udzielonemi Wam zostaną.

Pragnęliście procedury cywilney opartey na postępowaniu prostem i pewnieyszem: Pragnęliście procedury kryminalney stosownieyszey do uchwalonego przez Was na ostatniem Waszem zgromadzeniu Kodexu karnego. Nowe proiekta do praw będą Wam w obu tych przedmiotach podane. Oddaię ie otwarcie Waszemu rozbiorowi. Wiem, iż dla osiągnięcia tego stosunkowey doskonałości stopnia, iaki onym nadać możemy, prawa takowego rodzaiu wymagaia zgłębionego roztrząsania, iakoż pragnę aby one nosiły cechę zupełney doyrzałości.

Mówcy rządowi oznaymią Wam Moie w tey mierze zamiary, a przekonacie się, iż one zdaniom Waszym zupełną wolność, a naradom Waszym sprawiedliwą i konieczną zaręczaią obszerność.

Prawo podatkowe wyciąga ieszcze pomocy czasu i rozwagi. W materyi podatkowey naywięcey niebezpieczne są przedwczesne zmiany. Pomyślność Skarbowa zasadza się iedynie na trwa-

łości urządzeń. Systemat Wasz finansowy powinien zostać zmienionym, lecz raz ieden tylko tey zmianie winnien podlegać. Będzie ona zaprowadzona, skoro dostatecznie przygotowaną zostanie.

Reprezentanci Królestwa Polskiego! Okażcie Oyczyznie Waszey, iż wsparci Waszem doświadczeniem, Waszemi zasadami, Waszemi uczuciami, umieycie zachować, pod tarczą praw Waszych, spokoyną niepodległość i nieskażoną wolność. Okażcie współczesnym, iż wolność ta iest przyiaciołką porządku i wynikaiących z onegoż dobrodzieystw, i że odnosicie z niey korzyści, bo umieliście, bo będziecie zawsze umieli opierać się podmowom złey chęci, i niebezpieczeństwom przykładu.

Indziey nie odróżniono używania od nadużycia; podniecaiąc zmyśloną potrzebę niewolniczego naśladownictwa, zły duch kusi się aby owładnąć znów nieszczęsne swe panowanie. Już on się nad częścią Europy unosi, iuż w niey nagromadza zbrodnie i srogie nieszczęścia.

Pośrod tych klęsk, układ Rządu Moiego nieodmiennym zostanie. Na wewnętrznem uczuciu powinności Moich, opieraią się zasady onegoż.

Te powinności zawsze z dobrą wiarą wypełniać będę. Ale ta dobra wiara nie byłaby zupełną, gdybym mógł nie znać prawd wielkich iakich Nas uczy doświadczenie.

Wiek w którym żyiemy, wymaga bez wątpienia, ażeby porządek towarzyski miał za podstawę i za rękoymią opiekuńcze prawa. Lecz tenże sam wiek wkłada na rządy obowiązek zachowywania tych praw od szkodliwego wpływu namiętności, zawsze niespokoynych, zawsze ślepych.

Ciężka pod tym względem odpowiedzialność, Wam równie iak i Mnie zagraża. Wam nakazuie ona trzymać się wiernie drogi, którą Wam Wasza mądrość i Wasza prawość wskazuią. Mnie, każe Was ostrzegać otwarcie o niebezpieczeństwach iakieby Was otaczać mogły i zasłaniać przeciwko nim Ustawy Wasze. Ona też mi przepisuie, abym o środkach, nad któremi byłbym powołany wyrzec, sądził wedle ich prawdziwych skutków a nie wedle nazwisk iakiemi duch stronnictwa plami ie lub ozdabia. Obowiązuie Mnie ona nakoniec, abym dla zapobieżenia utworzeniu się złego i potrzebie gwałtownych lekarstw, wykorzeniał zarody rozprężenia, skoroby się tylko postrzegać dały.

Takie iest nieodzowne postanowienie Moie. Nie oddalę się nigdy od Moich zasad i nigdy się nie dam skłonić do żadnego przyzwolenia onym przeciwnego.

Polacy! w miarę iak się stwierdzaią węzły braterskie łączące Was a nasze z Rossyią, w miarę iak się przenikacie wszystkiemi względami, które Wam pamięć o tych węzłach podaie, zawod Wam przezemnie otworzony, rozszerza się i toruie przed Wami. Jeszcze kilka kroków kierowanych mądrością i umiarkowaniem, oznaczonych zaufaniem i prawością, a staniecie u celu Waszych i Moich nadziei. Podwoyney wtedy doznam pociechy, widząc iż spokoyne używanie Swobod Waszych, byt Wasz narodowy ustaliło, a oraz wzmocniło nierozerwane

wspólnictwo Szczęścia obu Oyczyzn Naszych.

Posiedzenie pierwsze dnia 13 Września.

Drogą tę i pamiętną dla każdego Polaka uroczystość rozpoczęło nabożeństwo w Kościele Metropolitalnym Swiętego Jana. Zgromadzeni tamże Senatorowie, Ministrowie, Rada Stanu, oraz Posłowie i Deputowani, zaczęli postępowanie swoie od wzniesienia modłów do Nieba, aby Ten, od którego wszyskie chwalebne czynności pochodzą, ich działania pobłogosławił. Po odczytania Mszy przez JW. Skarzewskiego, Biskupa Lubelskiego i mianem stosownem do uroczystości Kazaniu przez W. Staniawskiego Kanonika Metropolitalnego, Senat, Posłowie i Deputowani udali się do Izb właściwych, a Rada Stanu na pokoie Królewskie.

Tymczasem JW. Mostowski, Minister Spraw Wewnętrzych, przybywszy do Izby Poselskiey, uwiadomił ią o nominacyi na Marszałka JW. Rembielińskiego, Posła Powiatu Biebrzańskiego, następuiącym głosem:

Prześwietna Izbo Poselska!

Gdy tu Zastępców Narodu powtórnie mam zaszczyt powitać, iuż chlubną iest dla mnie powinnością i słodyczą, na wzory przez nich samych dane, zwracać Ich własną uwagę. Równie wolnie i bez naymnieyszego obcego wpływu nowo wybranym Posłom i Deputowanym, dawnieysi Kolledzy na przeszłem Posiedzeniu Seymowem znamienicie w ogóle okazali, iak w położeniu naszem można bez zapalczywości poszukiwać korzyści kraiowych, zachować spokoyną godność, przyznać i szacować dobre, tam gdzie się rzeczywiście znayduie, nie przyczyniać wagi przemiiaiącym nadużyciom; a unikaiąc aby zawczesne uniesienia nie zepsuły przyszłości, uskuteczniać obecnie niezbędne prawidło w dwóch słowach zawarte, które są: umieć czekać. Zawsze bowiem sprawca dzieła, nayusilniey przyspać musi udoskonalenia i wziętości onego, tudzież w tym celu, naylepiey porę dogodną wybierze: co się zaś inaczey w natarczywych domaganiach otrzymać nie zdoła, coby te owszem bezwrotnie może zniszczyły, to często na wytrwaniu tylko zależy. Przeszłe zgromadzenie Seymowe, roztropnem postępowaniem otrzymało iuż niektóre i ważne ulepszenia: spodziewaymy się i usiłuiemy ażeby ninieysze równem umiarkowaniem, ieszcze znacznieysze pożytki dla óyczyzny pozyskało, pod kierunkiem mianowanego od Nayiaśnieyszego Pana Marszałkiem tey Izby, JW. Raymunda Rembielińskiego, Posła Biebrzańskiego, który od lat kilkunastu w rozmaitym zawodzie nieprzerwanie i czynnie służąc kraiowi, wie z doświadczenia, iak w obcowaniu z obywatelami, obok surowego przestrzegania wzaiemnych obowiązków, uprzeyma łagodność koiarzy rozróżnienia, zniewala umysły; i te, iakich czas teraźnieyszy naybardziey wymaga, spokoyne zrządza obrady. Czytam Akt nominacyi Jego i wzywam Go do zaięcia mieysca Marszałkowi właściwego.

Po skończoney mowie wręczył JW. Minister Spraw Wewnętrznych nominowanemu Marszałkowi listę Członków Izby Poselskiey zatwierdzoną przez Senat dla iey sprawdzenia. — W tymże samym czasie JW. Stanisław Potocki, Senator Woiewoda, Prezyduiący w Senacie, powołał imiennie wszystkich Członków Izby Senatorskiey, a za otrzymanym rozkazem Nayiaśnieyszego Pana, wyznaczył deputacyią złożoną z JWW. Woiewody Wybickiego i Kasztelana Kochanowskiego, dla zaproszenia Izby Poselskiey do połączenia się z Senatem. Marszał: Seymowy uwiadomiony o zbliżaniu się Senatorów, wysłał na ich przyięcie JWW. Posłow Bonaw: Niemoiowskiego i Józefa Krasińskiego, oraz Deputowanych JW. Chodkiewicza i Krysińskiego. Skoro JWW. Se-

natorowie zasiedli mieysca naprzeciw Marszałka, JW. Wibicki dopełnił zaproszenia krótką przemową.

Następnie JW. Senator Kasztelan Kochanowski, w przemowie swoiey zwrócił uwagę Izby na zaszczyt, iaki ią po drugi raz spotyka, iż w gronie swoiem widzi Jego Cesarzewicowską Mość W. Xięcia Konstantego.

Po stosowney odpowiedzi przez JW. Marszałka, przeszła Izba Poselska do Senatu.

Po zaieciu mieysca przez Posłów i Deputowanych, JW. Prezyduiący w Senacie wyznaczył JW. Woiewodę Zamoyskiego, tudzież Kasztelanów Linowskiego i Kickiego, a JW. Marszałek Jego Cesarzewicowską Mość W. Xięcia Konstantego, tudzież JWW. Komorowskiego i Łubieńskiego, dla oznaymienia Nayiaśnieyszemu Panu, że obie Izby połączone czekaią drogiey chwili Jego przybycia.

Za zbliżeniem się Monarchy JW. Prezyduiący w Senacie, tudzież Sekretarz Senatu przyięli Go u drzwi Sali. Monarcha otoczony Radą Stanu i Dworem, zagaił z tronu posiedzenie obu Izb mową w ięzyku Francuzkim, na początku Gazety umieszczoną.

Gdy Nayiaśnieyszy Pan skończył, JW. Minister Sekretarz Stanu odczytał toż samo w ięzyku Polskim, a następnie Marszałek Seymowy po wykonaniu przysięgi Artykułem 119 Statutu Organicznego przepisaney, otrzymał Laskę Marszałkowską, iako znak zaszczytney dostoyności, którą ma przez Seym piastować.

Po złożeniu przysięgi przez JW. Marszałka, Prezyduiący w Senacie w imieniu Senatu oraz JW. Marszałek w imieniu Izby Poselskiey, którey przewodniczenia zaszczyt otrzymał, w stosownych wyrazach złożyli Nayiaśnieyszemu Panu dziękczynienia za iego tylokrotne i tak wielkie dobrodzieystwa. (Których głosy dla szczupłości mieysca do następnych Numerów gazety odkładamy.)

Skoro Nayiaśnieyszy Pan zstąpił z tronu i odprowadzony został przez Prezyduiącego w Senacie, tudzież zwyż wyrażoną Deputacyią na mieysce, programmatem przepisane; Prezyduiący w Senacie dał głos JW. Mostowskiemu, który odwołuiąc się do Rapportu ogólnego Rady Stanu, wystawił obraz działań Rządowych w przeciągu dwuletnim, oraz stan kraiu i uwiadomił Izby o proiektach do praw na teraźnieyszy Seymie stanowić się maiących. (*Mowa ta umieszczona iest niżey.*)

Gdy JW. Minister skończył, Prezes Senatu oznaymił obu Izbom, iż wolą iest Nayiaśnieyszego Pana, aby obie razem zebrały się iutro dla słuchania Rapportu Rady Stanu; solwował więc sessyią do dnia następnego na godzinę 10.

Posłowie i Deputowani udali się ieszcze do Izby posiedzeń swoich, gdzie JW. Marszałek po krótkiey przemowie, wezwał JW. Obniskiego, Posła Powiatu Łosickiego do sprawowania urzędu Sekretarza Seymowego, który zaraz przepisaną Statutem Organicznym wykonał przysięgę.

M O W A
JW. M O S T O W S K I E G O

Ministra Spraw Wewnętrznych i Policyi, miana na pierwszey Sessyi Seymowey w Izbach złączonych, dnia 13 Września 1820 roku.

Od czasu przywrócenia Królestwa

Polskiego, drugi raz przychodzę wystawić Zgromadzeniu narodowemu Obraz ogólny obecnego położenia naszego. Przeciąg ten dwuletni, w którym wyobrażenia ludzkie, ciągle i znakomicie wstrząsane były, upłynął dla nas, ieśli nie w doskonałey szczęśliwości, iakiey wolno pragnąć, lecz trudno osiągnąć, to przynaymniey w bezpiecznem używaniu korzyści społecznych, tudzież w pokoiu, któremu znaczny udział wolności towarzyszył. Może nawet nie iest nam zbronno tuszyć, iż w tymże czasie, inne narody nic nam pod tym względem do zazdroszczenia nie wskazały. Ustawy nasze społeczne urządzone w celnieyszych swoich szczegółach doświadczaią się przez czas i nawyknienie. Jeżeli poruszenie umysłów w Europie i baczność na wpływ iego w Królestwie naszem zwracana, mogły poniekąd opóźnić dopełnienie nadziei narodowych, tudzież zniewolić do zachowania ostrożney i potrzebney powolności w stopniowem rozwiianiu niektórych dalszych przepisów z ustawy naszey Konstytucyyney wypływaiących; Rząd mniema iednak, iż trwale wyśledzał, a w części nawet zdołał pogodzić to, czego z iedney strony wyciągało zachowanie spokoyności towarzyskiey, którey żadnym względem poświęcać nienależy; a z drugiey to, czego postęp oświaty i żądania obecnego czasu, pośród zachwianey ciągłemi walkami opinii ogólney, wymagały.

Gdy opinia ogólna, iak ią odtąd należałoby powszechnie poymować, iest obiawieniem życzeń moralney i oświeceńszey części każdego narodu, do którey inne z przekonania lub z natchnienia przystępuią; wtedy nie może ona iak tylko zgodnie działać z Rządami w prawey drodze postępuiącemi. Te zatem, nie gasić ani przytłumiać opinii zapragną, ale powinny miarkować iey czynność, wstrzymywać iey obłąkania; gdyż dotąd w swych rozmaitych ziawiskach, nie okazała się więcey nie omylną, iak którekolwiek inne popędy ludzkie. Jeśli często widziano przez nią wzniecone i rozpostarte światło ieśli obudziła nayszlachetnieysze duszy uczucia; nieraz podniosła także katowskie, rusztу i nakazywała zabóystwa. Podług czasu i kierunków, może podług przypadków i szczęścia, ślady iey szczęśliwością albo krwią ludzi oznaczane zostały; a często w swych straszliwych obłędach, wywoływała zagładę, niszczyła przyszłość i nawet nadzieię.

Im więc trudnieysze są do przewidzenia rozmaite iuż to ogólne, iuż to szczególne, ale zawsze dziwaczne, a czasem okropne skutki rozdrażnioney opinii, tem bardziey powinny narody i ich Naczelnicy starać się o prowadzenie z wolna i bez wstrząśnienia tych skutków do doyrzałości. Takim sposobem te będą mogły tylko dobroczynnie działać; i ta myśl była powodem Nayiaśnieyszemu Panu do przepisania postępu zarazem umiarkowanego i stałego, iakim Rząd Jego w Polszcze iść usiłował.

Główne zasady porządek towarzyski utrzymuiące, są wolność, tudzież bezpieczeństwo osób, własności i opinii. Gdy w innych kraiach wielorakie zamachy powodowały do częstego naruszenia wolności osobistey, godność i umiarkowanie ducha naszego publicznego powszechnie się utrzymały: przez cały przeciąg czasu od ostatniego Zgromadzenia Seymowego, żadne znaczne przestąpienie nie ściągnęło szczególnieyszey Władz surowości. Każdy Obywatel kraiu tego, iakiekolwiek są iego opinie, skoro te nie naruszaią spokoyności i porządku publicznego, powinien bydź pewnym, iż osoba i mieszkanie iego, podobne do twierdzy niedostępney, równie od poszukiwania, iak nawet od ciekawości rządzących, są zabezpieczone.

Wyznania Religiyne i Oświecenie.

Wszelkie opinie religiyne znalazły poszanowanie i opiekę. Kommissya Rządowa Wyznań i Oświecenia rozciągaiąc troskliwość swoią na wszystkie [illegible], zięła się odzyskaniem i zabezpieczeniem ich funduszów, iako też ułatwieniem środków dla przysposobienia im wychowańców zdatnych do pełnienia obowiązków kapłańskich. Układy z Apostolską Stolicą zawarte, uprzątnęły przeszkody wstrzymuiące urządzenie Duchowieństwa Katolickiego. Arcy Biskupstwo zatem Warszawskie i prócz tego nowe Biskupstwa u-

stanowione zostały. Określenię Dyecezyi zastósowane do granic Administracyi cywilney Województw, skutecznie się przyłoży, do zachowania karności i łatwieyszego dozozu funduszów kościelnych, których wykaz dokładny iuż iest bliski ukończenia — Zamiana dziesięciny na opłatę pieniężną podług sposobu przepisanego, znacznie iest posunięta; wyznaczone są grunta w dobrach narodowych na dopełnienie przychodów uboższym Plebanom. Rówuież Zgromadzenia wyznań Ewanielickich, są po większey części urządzone: Parafiia Grecko-Oryentalna otrzymała z dochodów ogólnych wsparcie na przystoyne sprawowanie swoich obrządków: Osadzie Mahometan kiey wtym-że celu zasiłek iest dany. Zatrudniono się zbraniem wiadomości i materyiałów potrzebnych do ułożenia proiektu zapobiegaiącego niezaprzeczonym nadużyciom, do których trwaiące dotąd urządzenia ludności żydowskiey są powodem.

Pod względem oświecenia publicznego, zaprowadzono tymczas we Statuta dla Uniwersytetu Warszawskiego. Biegli nauczyciele zaymuią w nim głównieysze Katedry; Biblioteka prawie podwoiona; Gabinet iego fizyczny i historyi naturalney znacznie iest powiększony. Szkoły elementarne i wydziałowe pomnożone w Miastach i na prowincyi; wzaiemne nauczanie rozkrzewione; sposobność uczenia się w niedziele i święta; klassie rzemieślniczey w Stolicy i innych Miastach podana; dwie szkoły dla przysposobienia Nauczycieli podniesione; Instytut głuchoniemych zaprowadzony; Pensyie dla młodych panienek przyzwoiciey urządzone; Drukarnie liczniejsze i wydoskonalone; wszystkie te owoce starań Kommissyi Rządowey, zaświadczaią oraz widoczne postępy we wszystkich częściach oświecenia powszechnego.

Zdarzaią się okoliczności, w których wrzawa rozmaitych chuci, utworzeniu dobrey ustawy z pewnych względów, prawie zupełnie zagradza; a wtedy odłożenie iey do pory spokoyniejszey i przyzwoitszey staie się środkiem zarazem rozsądnym i użytecznym. W każdem przypadku, rozporządzenie tymczasowe znośnieyszem iest, iak złe prawo stanowcze. Niepewne i mniey lub więcey przygodom poruczane doświadczenia względem wolności druku, miały świeżo mieysce w kraiach używaiących Reprezentacyi Narodowey, i których mieszkańcy uchodzą za świadomszych w dociekaniu Ustaw obszernieyszey swobody. Zmienność i nietrwałość tych doświadczeń, dostatecznie zdała się ostrzegać, że chwila ieszcze nie nastąpiła, w którey Europa będzie mogła używać w zupełności, z korzyścią i bez niebezpieczeństwa prawa pisania i drukowania w tym stopniu, w iakim nam ie Art: 16 karty naszey Konstytucyyney dozwala. Rząd Królestwa zastawszy cenzurę ustanowioną, winien ią był zachować doczesnie, iako sposób powściągania umiarkowanego, gdy iest szlachetnie i bezstronnie sprawowany. I w istocie, pisma dotąd u nas codziennie wydawane zaświadczały, iż można obszernie roztrząsać sprawy Prawodawcze i Administracyyne kraiu naszego, byle nie dać się obłąkać za obręby, iakie przystoyność narodową i porządek ogólny zakresliły.

Oszczędności teyże Kommissyi Rządowey użyte zostały na obszerne budowy, między któremi zakłady dla szkoły agronomiczney i weterynaryi w Marymoncie, znamienite mieysce zaymuią.

Sprawiedliwość.

Gdy nowa organizacyia Sądownictwa stósownie do zasad Konstytucyynych dotąd nie mogła ieszcze bydź zaprowadzoną, Sprawiedliwość w dwóch ostatnich latach podług form dawnych wymierzana była; a doświadczenie przekonało, iż każda sprawa w ciągu roku iednego, przez wszystkie trzy Instancyie odsądzoną bydź może.

Z resztą, ośm tysięcy czterysta sześćdziesiąt dwie spraw w Sądach poiednawczych ługodzone, pięć tysięcy trzysta dwadzieścia ośm rad familiynych odbytych, ośmdziesiąt trzy tysiące ośmset sześćdziesiąt ośm w Trybunałach Cywilnych, a czterdzieści siedm tysięcy ośmset siedmdziesiąt dziewięć spraw w Sądach Krymi-nalnych i Policyi poprawczey odeszłych, dostatecznym są dowodem, iż bieg dzia-

łań Sądowych w niczem nie był opóźniony.

Z tem wszystkiem, Rząd zaymował się ciągle urządzeniem Konstytucyynem Sądownictwa, którego Statut Organiczny kilkakrotnie i rozważnie w radzie Stanu roztrząsany, pod zatwierdzenie Nayiaśnieyszego Pana iest odniesiony. Kodexa postępowania Cywilnego ściśle połączone z Organizacyią Sądową, równie zaymowały Radę Stanu; i iako proiekta do prawa, pod rozwagę Izb niezwłocznie przedstawione będą. Proiekta te zdaią się w większey części zadosyć czynić życzeniom obu Izb: Rada Stanu osądziła iednak potrzebą, odroczyć ustanowienie postępowania karnego przez przysięgłych. Przeięta ważnością ich urzędowania, zastanowiła się nad położeniem naszem, nad okolicznościami nas otaczaiącemi, nad ogólnym składem kraiu zaledwie się z rozwalin dźwigaiącego; i powzięła obawę, aby za wczesnem doświadczeniem nie pozbawiła nas i potomstwo nasze, dobroczynnych tey ustawy owoców.

Prawo na ostatnim Seymie uchwalone tyczące się zapewnienia własności, iest w ciągłem wykonaniu. Stósownie do przepisanego porządku, hypoteki w Woiewództwie Mazowieckiem i w mieście Warszawie są zupełnie zaprowadzone, a w Woiewództwie Kaliskiem znacznie posunięte.

Oszczędzenia na Budżecie Kommissyi Rządowey Sprawiedliwości z dwóch lat ubiegłych, wynoszą blisko 300,000 złotych, które do Skarbu publicznego zwrócone zostały.

(Dalszy ciąg w następnym Numerze umieszczonem będzie.)

Z Paryża d. 6 Września.

Podług Monitora panuie w całey Francyi, a nawet i w Brest spokoyność. (Zaczęto iuż tam dochodzić ostatnich zaburzeń i pomiędzy uwięzionemi znaydować się ma wielu cudzoziemców.)

Mówią tu o utworzeniu związku Włoskiego na wzór Niemieckiego, na którego czele znaydować się Cesarz Austryiacki i mieć będzie za cel utrzymanie niepodległości i dotychczasowych konstytucyy kraiów Włoskich.

Słychać znowu, że izba deputowanych rozwiązaną zostanie. — Robią tu teraz 200,000 tabakierek wedle konstytucyi z których iedna kosztować ma 1 Fr. Na iey wierzchu wystawione bydź ma zaprzysiężenie konstytucyi przez Burbonów, a na spodzie imiona liberalistów, którzy iey podczas ostatnich posiedzeń izb bronili.

Z Madrytu d. 24 Sierpnia.

Lękaiąc się tu, aby nieposłuszeństwo woyska na wyspie Leon rozkazom Ministra woyny nie sprawiło iakowego zaburzenia. Tayny posiedzenia Stanów miały bydź bardzo burzliwe. Minister woyny Amaryllas w liście swoim do Króla o uwolnienie od tego urzędu, przypomina Królowi, iż wyrok względem postawienia rzeczonego woyska na stopie pokoiowey nastąpił przez J. K. M. za zdaniem Ministra i rady Stanu, a Jenerał Riego obwinia go iakoby on był na przeszkodzie zaprowadzeniu systematatu konstytucyynego.

Jenerał Quiroga żali się w dzienniku Miscelanea, iż w mniemaniu, że on wszystko potrafi zrobić, przychodzi do niego tak wiele żądań, iż czasem zapłacić musi za pocztę do 30 pesos (45 talarów) co przechodzi iego pensyią, z którey iedynie się utrzymuie. Jeden z ludzi, który był za kradzież uwięziony, usiłował go nawet znieważyć, że nie odebrał od niego odpisu. Na przyszłość nie przyymie zatem żadnego niefrankowanego listu i odwołuie się do 129 art. konstytucyi.

Życzących trzymać Gazetę Krakowską od 1go Października r. b. uprasza Redakcyia o wczesne się zgłaszanie.

DODATEK
DO Nro 77.
GAZETY KRAKOWSKIEY

Z KRAKOWA DNIA 24 WRZESNIA 1820 ROKU W NIEDZIELĘ

Z Włoch d. 28 Sierpnia.

Podług ostatnich listów z wyższych Włoszech zaczynaią przybywaiące woyska Austryiackie zaymować stanowiska częścią nad Adygą, częścią między tą rzeką i Brentą. Dotąd nie słychać ieszcze o ich wkroczeniu do kraiów Neapolitańskich. — Poseł Austryiacki w Neapolu, Xże Jabłonowski, miał zostać odwołany i z całem poselstwem opuścić to miasto; on sam uda się do Wiednia, a reszta osób poselstwa pozostanie tymczasowo w Rzymie. Słychać, że niektóre inne Mocarstwa toż samo uczyniły.

W Neapolu wyznaczony został sąd woyskowy na Jenerałów Church i Naselli, dla rozpoznania ich postępowania w Palermo. Palermska gazeta *la Fenice* przypisuie winę rzezi w Palermo Jenerałowi Nasselli, który, iak twierdzi, dał obywatelom nayuroczystsze zapewnienie, a potaiemnie czynił urządzenia do nieprzyiacielskich przeciw nim kroków. Naypierwszem przedsięwzięciem ludu było, zburzenie domu grów. Dwiema ważnemi artykułami teyże gazety są: odpowiedź na odezwę Królewica Jeneralnego Wikaryusza do Palermianów i odpowiedź na podane od deputacyi od tego miasta w Neapolu pierwsze warunki.

Podług doniesień z Palermo Xże Cataldo stał z 8000 ludzi przed Caltaniseto i osadził niektóre ważne mieysca, co zdawało się pomyślne czynić wrażenie na mięszkańcach. Wysłali pokoiową chorogiew, która od woysk naszych po bratersku przyiętą została; ale niestety! ukrywała się pod nią nayczarnieysza zdrada, bo w pół godziny potem uderzono na nasze straże, z których wiele zginęło. Rozgniewane woyska rzuciły się potem iako dzikie kupy na miasto, opanowały go szturmem, przyczem wielu mięszkańców zginęło i miasto przeszło na stronę niepodległości. — Palermska junta po spaleniu Caltaniseta wydała nową odezwę, w którey pod groźbami wzywa wszystkich Sycyliianów do łączenia się z Palermo. Usłuchały iey Girgenti i Melazzo, a Trapani zostało od niepodległych obleżonem. Inny korpus ostatnich stał na drodze przy Cesalu o 60 mil Włoskich od

Palermo do Messiny. Wszystkie drogi na tey wyspie wystawione są na napady uwolnionych galerowych więźniów. — Arcybiskup Palermski złożył przezesowstwo junty, iako z iego powołaniem niezgodne, Xięciu Villafranca. Junta zaś przybrała do swoich obrad ławników i składa ciało z 72 głów. Sądy są iuż wedle konstytucyi Hiszpańskiey urządzone. — Z Neapolu przybyły tam dwa okręty, z których wpuszczono tylko do miasta cudzoziemców i Sycylianów; zbroyni Neapolitanie musieli na okrętach pozostać. — Prybyła tam także fregata Angielska, dla zabrania osób i własności swoiego narodu; ale że przypłynęła z Smerny, nie dozwolono iey (dla zarazy) żadnego związku z lądem. — W Palermo zniosła junta dotychczasowy obmierzły podatek i systema policyi, i bezpieczeństwo publiczne powierzone iest obywatelskiey gwardyi.

Policyia Rzymska zatrudniona ciągle iest ściganiem rozbóyników, którzy nietylko drogi do Neapolu niebezpiecznemi czynią, ale nawet w różnych mieyscach utrzymuią swoich ajentów. Przy schwytanym niedawno człowieku znaleziono wiele listów hieroglifami pisanych. Może przy badaniu odkryie ich znaczenie.

Z Londynu d. 8 Września.

W sobotę doniosł Lord Kanclerz Radcom Królowey, że izba postanowiła, aby listy pisane przez Ludwikę Dumont, która właściwie nazywa się De Mont, odczytane zostały. Przywołana przed kratę zeznała ieszcze: że po oddaleniu się od Królowey, bawiła 13 miesięcy u krewnych, potem poiechała do Medyolanu i była słuchana; powróciła stamtąd do krewnych i znowu 3 miesiące bawiła; udała się potem do Anglii, gdzie ią P. Sacchi, który także dawniey u Królowey służył, w roku 1818 w imieniu kommissyi wyszukał i w Styczniu 1819 do Medyolanu zawiozł, gdzie dwa miesiące bawiła. Tu przystąpiono do odczytania trzech iey listów, naprzód w oryginale, potem w tłumaczeniu, przyczem prosiła, aby zamilczano często wspominane w nich imie pewnego Pana, ponieważ iest żonaty i pragnie, aby nie był narażony, na co zezwolono. Dwa z tych listów pisane były w roku 1818 do iey siostry Mariete Bren, zostaiącey w służbie Królowey w Pesaro, zawieraiące naywiększe pochwały Królowey i życzenie wrócenia do iey usług, a trzeci do samey Królowey, w którym przyznaie się do popełnionego względem niey błędu, i prosi o przebaczenie.

Przedonegday i onegday wysłuchanych ieszcze zostało około 11 świadków przeciw Królowey, których zeznania są także nieprzystoyne. Ma to bydź, iak mówią, ostatnia kolumna świadków Jeneralnego Prokuratora. Po wysłuchaniu onegday ostatniego świadka Sacchi czyli Sachini, który służył rok za gońca u Królowey, powtórzył Jeneralny Instygator wszystkie punkta oskarżenia przeciw Królowey i usiłował w długiey mowie dowieść, że są przez świadków udowodnionemi. Namienił między innemi o listach De Mont do iey siostry i naganiał przeięcie tych listów. Daley rzekł: "Jeżeli nie zaszło nic takiego, coby mogło krzywdzić charakter Królowey; ieżeli w postępowaniu z Bergamim niema nic taiemnego; ieżeli Bergami za swoie tylko zasługi i przy-

chylność do swey Pani na wysokie stopnie wyniesiony został, tedy sądzę, iż żaden z świadków nie potrafi lepiey zbić zeznań De Mont nad niego. Lecz ieżeli związki Bergamiego z Królową są tego gatunku, iak ie bil wystawia, tedy człowiek ten nie może przed izbą stanąć; ale ieżeli są niewinne, czyste i nieplamiące, czemuż nie staie, dla zbicia zeznań De Mont i okazania, iż zczarniła i spotwarzyła charakter nayukochańszey Królowey. Zakończył rzecz swoią szczerem swoim życzeniem, aby powiodło się Królowey usprawiedliwić, i tak i bę, iako i każdego Anglika o swey niewinności przekonać; czy zaś to iest podobnem lub nie, sądzić nie chce; ale do niego tylko należy powiedzieć, iż obwinienia w bilu są udowodnione, chybaby z strony Królowey inaczey się okazało.

Dziś o godzinie 12 w południe przybył P. Brougham z wielką paką papierów pod pachą przed kratę wyższey izby. Lord Kanclerz zapytał go, czyli zaraz chce obronę Królowey rozpocząć lub prosi o dłuższy czas. — P. Brougham: pragnę rozpocząć. — Lord Kanclerz: zrozumieymy się: chceszże zaraz rozpocząć i świadków stawić. — P. Brougham odpowiedział tak cichem głosem, iż go zaledwie słyszeć można było: "Podobieństwem iest Lordowie, ale zaręczyć nie mogę, że świadków na dwie podzielę klassy; z pierwszey moglibyśmy zaraz czynić badania, ale względem drugiey będę prosił o przedłużenie czasu, ponieważ świadkowie tey klassy nie przybyli ieszcze do Anglii.„ Potem oświadczył, iż iutro o godzinie 10 z rana rozpocznie obronę.

Podczas wniesienia oskarżenia przeciw Królowey uderzył piorun, iak wiadomo, niedaleko parlamentu, a onegday gdy go Jeneralny Justygator ponawiał, nastąpiło zaćmienie słońca.

Ławnik Wood otrzymał tu trzy przydomki; nazywaią go wytrawioną mądrością, spruchniałem drzewem i Ławnikiem Bergami. Na ostatni przydomek naybardziey się ma gniewać.

Przyczyna dla którey Ministrowskie gazety wydawcę gazety Times nazywaią pisarzem od Królowey płatnym, iest że Ławnik Wood zakupuie codziennie 3000 exemplarzów tey gazety i rozdaie one bezpłatnie ludowi.

Królowa nie pokazała się w przeszłym tygodniu w parlamencie, ale przeieżdżała się codziennie po mieście i iego okolicach, lub przyymowała adressy. Na adres zamężnych kobiet z parafii Mary odpowiedziała między innemi: "Podczas dalekich moich podróży każdy krok móy był od wysłańców uważany i gdybym się nawet była na powietrze wzniosła, pewnieby szpieg był się za mną puścił. Chociaż moie postępowanie tak pilnie było śledzone i przeciwnicy moi z oczu mnie nie spuszczali, nie mogą mi przecież nic takiego dowieść, coby szacunek dla mnie zmnieyszyć i sławę moią splamić mogło.„ Na adres mężczyzn z teyże parafii odpowiedziała między innemi: "Gdy statysta przyszłych czasów zastanowi się nad głupstwem swoich poprzedników, iakże go zadziwi, że

teraźnieyszy Władca W. Brytanii dopuścił wstrząsnąć, całe Królestwo od iednego do drugiego końca i nadwerężyć publiczną spokoyność, dla dochodzenia rzekomey niewierności, którey oskarżyciel iedną nogą znayduie się iuż w grobie, a oskarżona przeżyła lata młodości. „ W odpowiedzi na adres mięszkańców Clerkenwell wyraziła między innemi: "Duchowni, którzy zezwolili na wymazanie moiego imienia z modłów Kościelnych, zapomnieli o swoim obowiązku, iż w sprawie sumienia nie należy im się przed władzą swiecką uginać. Zakupiono gdzie tylko można było kłamców i świadkowie przeciw mnie będą więcey skarb kosztować, niżeli żołd kilku walecznych pułków. Aktorowie tey wielkiey komedyi nieszczęścia małżeńskiego pokazuią się w rozmaitych ubiorach Europeyskich, Azyiatyckich i Afrykańskich i graią wielkie swoie role przed kratą wyższey izby. Przeciwnicy moi nie maią naymnieyszego względu na szanowne zasady konstytucyi Angielskiey. Miłość ich do niey iest tylko płaszczykiem do pokrycia osobistych ich zamiarów. Nie lubią oni iak tylko tę część konstytucyi, która upada. Dobrzy i mądrzy z wszystkich klas ludu lękaią się kłótni o następstwo tronu, którą wniesiony bil narodowi grozi. Przeciwnicy moi zważaią tylko na dzień dzisieyszy, a zostawiaią następcom swoim roztrzygnienie pytania dnia następnego. Może w testamentowych swoich rozrządzeniach cieszyć się będą, iż następnem pokoleniom zostawią w spadku woynę domową. „

TEATR NARODOWY.

Dziś w Niedzielę, to iest: dnia 24 Września, 1820 roku, Towarzystwo Aktorów Narodowych ze Lwowa przybyłe, będzie miało zaszczyt dać przedstawienie Opery w 3ch aktach, oryginalnie wierszem przez L. A. Dmuszewskiego napisaney, z Muzyką J. Elsnera, pod nazwiskiem: KROL ŁOKIETEK, czyli: WISLICZANKI.

DONIESIENIA

W moc Rezolucyi Wysokiego Trybunału dnia 12 Września r. b. Nro. 2727 Ruchomości po niegdy Xiędzu Mikołaiu Gilles K. Katedralnym Krakowskim pozostałe, Garderoba, Zegarki, Książki i różne sprzęty domowe w dniu 26 Września, o godzinie 3 po południo w domu w Ulicy Kanowney pod Nrem. 166 a po tey ukończeniu, niektóre Ruchomości to iest: Garderoba po niegdy Piotrze Tyronim w domu w Ulicy Grodzkiey pod Nrem. 206 w skutek Rezolucyi dnia 12 tegoż Miesiąca 1820 roku N. 2713 przez publiczną Licytacyią za gotową srebrną monetę sprzedawanemi będą.

W Krakowie dnia 16 Września 1820 roku.

Olearski, Notaryusz.

W dniu 29 Września r. b. 1820 o godzinie 3 po południu w Wsi Prądniku białym w gminie Modlnica w Młynie pod L. 17 odbędzie się Licytacyia zatradowanych ruchomości, iako to: różnych sprzętów domowych, niemniey Krowy iedney i Trzody; chcący licytować raczą się zgłosić, w terminie i mieyscu do Licytacyi wskazanym z gotowemi pieniądzmi. W Krakowie dnia 19 Września 1820.

Hen: Salamoński, Kom: Sąd:

Stosownie do Rezolucyi Trybunału I. Instancyi W. M. Krakowa z dnia 12 Września 1820 do L. 2688 wydaney, Ruchomości po zmarłym Szymonie Makarowiczu, iako to: Okna inspektowe, Kotły ogrodowe żelazne i inne sprzęty dnia 25 Września r. b. o godzinie 10 ranney w Promniku. — Zaś Ruchomości po zmarley Joannie Zernickiey, iako to: Meble, Suknie, Bielizna i Sprzęty dnia 26 Września o godzinie 10 ranney w Krakowie przy Kleparzu pod L. 3 przez publiczną Licytacyią sprzedawane będą. — W Krakowie dnia 19 Września 1820 roku.

Ignacy Rogalski, N. P.